

Fitis-interview 11

Hij, Freek (89), moet 's middags rusten. Dat is het gevolg van een klein hart-infarct, waarvan hij momenteel herstelt. Maar het gaat goed met hem. Hij is aan de beterende hand. Zij, Truus (84), regelt de lopende zaken. Maakt ook de afspraak voor het interview, want daartoe zijn zij altijd bereid. Als het over vogels gaat, gaat het ook over hun leven. Samen hebben zij, de familie Bloem, een onuitwisbaar stempel gedrukt op de activiteiten van vogelaars in deze regio. Al bijna 50 jaar lang zijn ze betrokken bij het wel en wee van de Vogelwerkgroep. Niet voor niets zijn ze ereleden. Nu is ook als eerbetoon de nieuwste Avifauna over Zuid-Kennemerland aan hen opgedragen.

Over een leven samen tussen de vogels Freek en Truus Bloem: 'We zijn geen huismussen'

Ze zijn nog steeds nadrukkelijk aanwezig in de wereld van vogelaars. Getweeën gaan ze regelmatig op stap met camera en geluidsapparatuur. Thuis worden daar mooie series klankbeelden van gemaakt, die tijdens cursussen worden vertoond. Vooral de combinatie van beeld en geluid maakt hun voordracht bijzonder. Ze laten mensen kennis maken met vogels in hun biotoop en je hoort tegelijk de bijbehorende geluiden. Het echtpaar Bloem oogst dan ook veel succes met zijn optreden en vindt het zelf bijzonder leuk om te doen. Er waren winters dat ze wel dertig lezingen hadden, tegenwoordig gaan ze een twaalfal keer per seizoen op stap .

Nu ze wat ouder zijn, neemt dit soort activiteiten ietwat af. Maar niet veel. Freek is immers pas 25 jaar gepensioneerd. En ook Truus laat zich niet kennen. Afgelopen zomer reed zij nog twee keer met de caravan achter de auto richting zuidoost-Friesland, alwaar ze twee keer zes weken op de camping doorbrachten. Op de camping??? Ja hoor, dat doen ze hun hele leven al. Tot de 76ste verjaardag van Freek was de tent het gebruikelijke onderkomen tijdens uitstapjes. Daarna heeft het echtpaar toch maar gekozen voor het comfort van de caravan.

Of het een probleem is om op enigszins gevorderde leeftijd zo'n tocht te maken? luidt de ietwat naïeve vraag. Eigenlijk gaat het vanzelf, blijkt uit het antwoord van Truus: "Je merkt nauwelijks verschil tussen gewoon autorijden of autorijden met een caravan er achter."

In Friesland gingen ze libellen bestuderen. Een heel leven doorgebracht tussen de vogels en dan ineens libellen. Dat smeekt om een toelichting. Die is eenvoudig. Volgens de familie Bloem moet je eens in de zoveel tijd wat anders gaan doen. Niet dat ze nu het vogelleven loslaten. In het geheel niet. Maar in de rustige periode van het vogeljaar, wanneer de gevleugelde vrienden in het algemeen een wat stiller leven leiden, kan de tijd heerlijk worden gevuld met het bestuderen van libellen. Freek: "En je hoeft er ook niet zo vroeg voor op te staan, want ze beginnen pas om elf uur met vliegen."

De fotoboeken komen op tafel. Prachtige beelden van gracieuze insecten. Maar dat is niet het belangrijkste. Freek: "Het is de bedoeling dat ze heel goed bestudeerd worden, want libellen geven een heel goede indicatie van de waterkwaliteit. Als er iets mis is met het water zijn de libellen weg. Ze leven namelijk zes jaar lang als larve in het water, vervolgens leven ze een paar maanden als libel en zorgen in die tijd voor de voortplanting."

Of ze het niet moeilijk vinden, zo'n nieuwe oriëntatie op een andere diersoort? Truus lacht ondeugend. "Freek is nog kien in het koppie, hoor. En je hebt weer wat te 'doen." Freek beschouwt het wel als een uitdaging nieuwe kennis te vergaren, terwijl Truus ook nadrukkelijk het sociale aspect erbij betreft. De contacten met anderen, de reacties die je krijgt als je over libellen praat. Mensen, die je willen helpen en met aardige tips komen over vindplaatsen bijvoorbeeld. Het hoort er allemaal bij.

In het kader van de doorlopende vernieuwingsactiviteiten is Freek ook al weer enige tijd geleden overgestapt op video. Een nieuw medium, met andere mogelijkheden dan de fotografie. Freek vindt video vooral interessant om beter het gedrag van vogels te kunnen laten zien. "Een video-opname zegt veel meer dan een foto. Op video zie je die dieren bewegen en een foto blijft toch iets statisch. Ik amuseer me daar best mee. En als ik een keer niet naar buiten kan is dat niet erg, want ik heb nog zoveel materiaal dat bewerkt moet worden". Truus: "En je neemt de tijd voor dit soort dingen. Wij vinden het leuk om langere tijd achtereen te kijken. Niet zoals Dutch Birding even snel ergens langs en dan weer naar de volgende. Dat zegt niets over het gedrag. Gedrag is voor ons 't meest interessant. Wij gaan niet achter dwaalgasten aan. Dat doet ons niet zoveel."

Hoezeer vogels deel uitmaken van het dagelijkse bestaan van de familie Bloem, blijkt uit hun verhalen over de vogels rond hun huis. Lange tijd herbergden Freek en Truus Bloem de lokvogels van de vinkenbaan in de Kennemerduinen op momenten dat er niet gevangen werd. Een fors deel van de achtertuin was bezet met voliëres, waarin de lokvogels een plaatsje hadden gekregen. Zulke dingen raakten al snel bekend in de buurt met als gevolg dat burens en bekenden regelmatig met gevonden vogels bij de familie Bloem

langskwamen. Op die wijze kwamen ze ook aan twee Bosuilen, die respectievelijk 18 en 20 jaar tot de menagerie van de familie Bloem behoorden. Maar ook Roerdomp en Waterral maakten tijdelijk deel uit van hun vogelbestand. Zo mogelijk gingen deze vogels uiteraard terug naar waar ze hoorden. Van jongs af aan zijn Freek en Truus opgegroeid met de natuur. Freek bracht zijn jeugd op Texel door, hoewel hij op Vlieland was geboren, en verkeerde daar in een zuiver natuurlijke omgeving. Later kwam hij in Amsterdam te wonen en vertoefde daar regelmatig bij het opsputterrein de Rothoek bij het Noordzeekanaal, een bekend vogelgebied in die tijd. In die periode was hij lid van de jongerengroep van de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging (KNNV). Vooral afdeling Haarlem had leuke excursies, die menig Amsterdammer ertoe bracht met Haarlem mee te gaan. Tijdens die tochten in de oorlog hebben Freek en Truus elkaar leren kennen. In die tijd ook werd het noorden van Amsterdam gebombardeerd. Omdat het gevaarlijk bleef in die buurt trok Freek tijdelijk in in Aerdenhout. Dat beviel wel. Hij bleef.

Ze waren in die tijd en ook direct na de oorlog volop met vogels bezig, zij het ongeorganiseerd. Freek: "Fotograferen deed ik al voor de oorlog. Dat was in de tijd van Jan Strijbos en Nol Binsbergen. Slechts een paar mensen hielden zich toen met vogels bezig. Vanuit de KNVV kwam in die periode het verzoek een vogelwerkgroep op te richten. Op andere plaatsen in het land was men daar ook al toe overgegaan. Rijk Kofman, Theo Belterman en wij hebben vervolgens in 1951 de Vogelwerkgroep Haarlem opgericht."

De familie Bloem bij het Kennemermeer. Foto: Lida van den Heuvel.

De belangrijkste bezigheden van de nieuwe vogelwerkgroep waren het coördineren van veldactiviteiten en het waarnemen van de vogeltrek. Freek: "Daar zij we in 1952 mee begonnen en dat hebben we meer dan dertig jaar volgehouden. Die gegevens kwamen een tijdje lang meteen in *Haarlems Dagblad*. Dat werd veel gelezen en daar kwamen veel reacties op. Die rubriek heette een keer *Vogeltje van de koude grond*, omdat zij ging over een Kleine Strandloper, die helemaal uit het hoge noorden kwam. Zulke informatie werd veel gelezen."

Het belang van die eerste activiteiten zat 'm vooral in het verzamelen van gegevens uit verschillende gebieden. Bloem en Bloem hadden een systeem opgezet, waardoor gegevens uit een groot deel van het land naar Aerdenhout kwamen. Freek maakte er vervolgens een verslag van en stuurde dat iedereen toe. Dat was belangwekkend vergelijkingsmateriaal. Zo wisten ze bijvoorbeeld dat bepaalde troepen Vinken die hier om zeven uur langskwamen, twee uur later in Scheveningen waren gesignaleerd. De contacten van de familie Bloem strekten zich zelfs uit tot Engeland en Duitsland.

Befaamd is ook de methode-Bloem. Het is een buitengewoon praktische wijze van inventariseren met als grote voordeel, dat je geen papierwerk meer hoefde te doen als je thuis kwam. Freek Bloem maakte zelf zijn eigen kaartjes, waarop hij zijn waarnemingen noteerde. Dat deed hij op zo'n manier, dat in een oogopslag te zien was waar en in welke tijd van het jaar in het betreffende gebied een vogel was gesignaleerd. Tot dan hadden andere methoden het nadeel dat de aantekeningen 's avonds na de tocht altijd nog in beeld moesten worden gebracht. Daartoe werden de waarnemingen overgezet op soortenkaartjes. Een helse klus. Met de methode-Bloem was dat niet nodig. Later is de SOVON-methode ingevoerd, die veel weg heeft van wat Freek ooit heeft bedacht. Maar voor Truus is er geen twijfel: ook bij de SOVON-methode ben je 's avonds minstens een uur kwijt aan administratief werk. Geef haar de methode-Bloem maar.

Ze zijn er nog steeds trots op *samen* zo veel tot stand te hebben gebracht. Truus: "Nou, daar waren er veel wel jaloers op. Want bij een heleboel mannen wilden de vrouwen nooit mee en die vrouwen altijd maar klagen, dat de mannen nooit thuis waren. Dat wij samen gingen was heel bijzonder." Freek, aanvullend: "En nog hoor. We doen alles samen." Ze hebben geïnventariseerd tot 1979. Freek: "Na zo'n lange tijd denk je: nu stop ik ermee. Ik ga lekker iets voor mezelf doen. Fotograferen en zo." Truus: "En daar kwam nog bij dat we het verslag over de inventarisatie van het Kraansvlak inleverden en daar waren ze ontevreden over. Er was zo'n jochie dat net van de universiteit af kwam. Hij was andere dingen gewend. Hij vergat dat die waarnemers het allemaal in hun vrije tijd moesten doen. Die zat daar nogal op af

te geven. Er kon ook niet eens een bedankje af voor al het werk dat je gedaan had. Toen hebben we gezegd: We kappen er mee." Freek: "Kijk, je komt dan ook op een leeftijd dat je gehoor achteruit gaat. Later ook je gezichtsvermogen. Die vogeltrektellingen moeten ook veel op het gehoor en je merkt dat je lang niet zoveel meer hoort als die jongeren." Truus: "Je ziet ze komen, maar je moet aan het geluid horen wat het is. Dus je bent gedwongen op geluid te determineren en daar leer je ontzettend veel van. Op deze wijze hebben wij veel jongeren opgeleid; hen wegwijst gemaakt in vogelgeluiden." Ondanks tientallen jaren studie noemen de Bloemen de vogeltrek nog steeds een groot wonder. "Het blijft een geheim," stelt Freek vast. Truus: "Zo'n klein Goudhaantje, dat helemaal van Lapland naar het zuiden trekt. Dat is toch onvoorstelbaar." Het aantal vogels is, vergeleken met vroeger, sterk afgenomen, meent Truus. Beiden zien echter wel verbeteringen door minder jagen en een afnemend gebruik van gif in de landbouw. Trekvogels blijven voor hen het meest boeiend.

"Ons trekt het noorden. Wij willen graag de vogels uit het noorden, die hier langs komen trekken, ook eens in hun broedgebied zien. Daarom zijn we jarenlang naar het noorden op vakantie gegaan. Ik heb daarom ook Zweeds geleerd," vertelt Freek. Maar die tijden zijn voorbij. Öland is nu te ver. De autobaan kost tijdens de thuisreis in oktober met mist en regen te veel energie en daarom gaan ze nu met de caravan naar Friesland.

Dat kan ook bijna niet anders. Freek is in 1989 geopereerd aan dichtslibben-de aders. Op die leeftijd gaan cardiologen daar niet zo snel toe over, maar voor deze Vlielanders met zijn krachtige gestel wilden de artsen wel een uitzondering maken. Het is ook acht jaar goed gegaan, maar in 1997 moest er opnieuw gedotterd worden. En dit jaar bleek een plekje niet goed gedaan, waardoor Freek een kleine terugval kreeg. Nu is hij weer redelijk hersteld en aangezien hij een krachtig gestel heeft zit hij alweer volop plannen te maken. Want binnen zitten is eigenlijk niks voor Freek en Truus Bloem. "We zijn geen huismussen," luidt hun treffende karakterisering.

Ze vinden het fantastisch dat er nu een nieuwe Avifauna is. Freek: "Toen we in de beginjaren '50 inventariseerden had ik een groot dal in de Kennemerduinen ten noorden van de Lakens. Daar zaten wel honderden Fitissen te broeden. En ook honderden Grasmussen. Dat zijn getallen die haal je nu lang niet meer. Grasmussen zijn een tijd weggeweest, maar komen nu weer terug. Die gegevens kun je dan vergelijken met nu. Dat maakt zo'n Avifauna zo aardig. En voor ons is het ook aardig. Want omdat we oud zijn, kunnen we zoveel vertellen over vroeger."

Jan Kuys